

**PARACHOR V ROZTOKOCH ELEKTROLYTOV
ŠTÚDIUM POUŽITELNOSTI HAMMICK—ANDREWovej
ROVNICE PRE STANOVENIE PARACHORU
ANORGANICKÝCH SOLÍ VO VODNÝCH ROZTOKOCH**

MIROSLAV LIŠKA

ČSAV, Ústav anorganickej chémie Slovenskej akadémie vied v Bratislave*

Úvod

Stanovenie parachoru látok na základe experimentálne zistených hodnôt povrchového napätia a hustoty kvapalnej a plynnej fázy sa obmedzuje na prípady látok stálych, nerozkladajúcich sa pri teplotách blízkych bodu topenia. V snahe odstrániť toto obmedzenie pokúsili sa D. L. Hammick a L. W. Andrew [1] o stanovenie parachoru organických kvapalných látok z hodnôt povrchového napätia a hustoty ich roztokov v rozpúšťadlách, ktorých parachor bol známy. Títo autori zistili použiteľnosť zmiešavacieho pravidla na výpočet parachoru rozpustenej látky z parachoru roztoku pomocou vzťahu

$$P_m = (1 - x)P + xP_x, \quad (1)$$

kde P_m je parachor roztoku, P parachor rozpúšťadla, P_x parachor rozpustenej látky, $(1 - x)$ a x sú molárne zlomky rozpúšťadla a rozpustenej látky.

Parachor roztoku P_m a priemernú molekulovú váhu zmesi M_m definovali vzťahmi

$$P_m = \frac{M_m \gamma^{1/4}}{D - d} \quad (2)$$

$$M_m = M_s(1 - x) + xM_x, \quad (3)$$

kde γ a D značia povrchové napätie a hustotu roztoku, M_s je molekulová váha rozpúšťadla a M_x molekulová váha rozpustenej látky.

Pri tomto spôsobe stanovenia parachoru rozpustenej látky sa zistilo:

a) v prípadoch, keď rozdiel povrchových napätí rozpúšťadla a rozpustenej látky neprevyšoval 5—6 dyn/cm, získali sa hodnoty P_x konštantné, nezávislé od koncentrácie roztoku;

b) hodnoty P_x závisia od zloženia roztoku; pre ich určenie možno však použiť lineárnu extrapoláciu na nulovú koncentráciu rozpúšťadla. Do tejto skupiny patria systémy, v ktorých rozdiel povrchových napätí čistých zložiek neprevyšuje 14,5 dyn/cm.

Uvedený spôsob stanovenia parachoru rozpustenej látky pomocou experimentálne zistených hodnôt povrchového napätia a hustoty jej roztoku sa v niektorých prípadoch osvedčil a táto skutočnosť bola podnetom pre apliká-

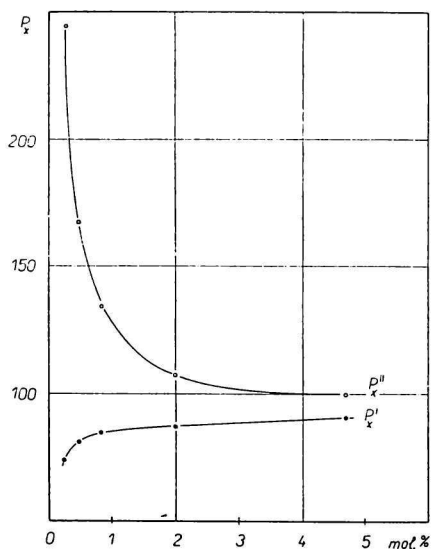
* Terajšie pracovisko: Vedecký ústav fyzikálnej chémie makromolekúl a uhľovodíkov SVŠT, Bratislava.

ciu roztokovej metódy stanovenia parachoru aj na vodné roztoky anorganických solí. Keďže sa o tejto aplikácii uverejnil značný počet prác [2—7], ktorých výsledky a závery nie sú vo vzájomnom súlade, podrobila sa otázka použiteľnosti Hammick—Andrewovej rovnice pre anorganické soli podrobnejšiemu štúdiu.

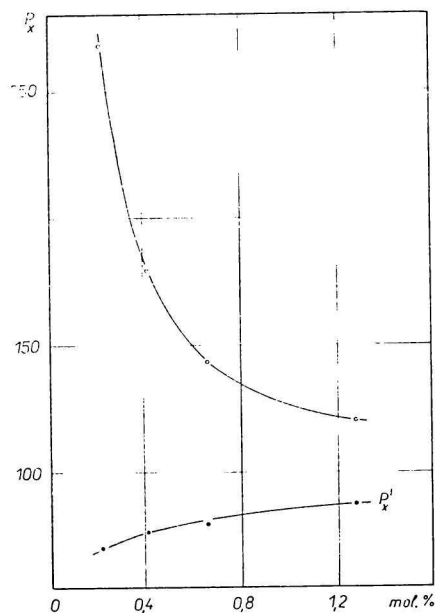
Experimentálna časť

Pre stanovenie povrchového napätia roztoku sa použila metóda kapilárnej elevácie v úprave pre diferenčné meranie s použitím dvoch rôzne širokých kapilár spojených vo forme U-trubice [8]. Rozdiely výšok meniskov sa merali katetometrom s presnosťou odčítania 0,02 mm. Roztoky sa pripravovali navažovaním z preparátov analytickej čistoty. Takisto riedenie roztokov sa kontrolovalo pomocou váženia. Pred meraním sa roztoky filtrovali cez sklený frit S 4. Špecifické váhy roztokov d sa merali v bankových pyknometroch o obsahu 10—20 ml. Priemerná chyba stanovenia d bola $\pm 0,02\%$. Špecifické váhy roztokov, ako aj rozdiely výšok meniskov sa merali pri teplote $20 \pm 0,03^\circ\text{C}$.

Merali sa rôzne koncentrované vodné roztoky anorganických solí a príslušné hodnoty parachoru sa vypočítali podľa rovnice D. L. Hammicka a L. W. Andrewa (I), pričom pri výpočte P_x^I sa použila hodnota parachoru vody $P_{\text{H}_2\text{O}} = 52,72$, zodpovedajúca povrchovému napätiu vody pri 20°C stanovenému metódou kapilárnej elevácie; v prípade výpočtu P_x^{II} sa použila hodnota $P_{\text{H}_2\text{O}} = 52,3$ (t. j. priemerná hodnota podľa Sugdena pre teplotný interval $0\text{—}100^\circ\text{C}$ [9]). Týmto spôsobom získané hodnoty parachoru jednotlivých solí pri rôznych koncentráciách vodných roztokov sú uvedené v tab. 1—3. Na obr. 1—4 je znázornený priebeh hodnôt P_x^I a P_x^{II} v závislosti od koncentrácie vyjadrenej v mol. %, a to pre NaBr, Na_2SO_4 , KNO_3 a CaCl_2 .

Obr. 1. Hodnoty parachoru P_x v závislosti od koncentrácie vodného roztoku NaBr.

Obr. 2. Hodnoty parachoru P_x v závislosti od koncentrácie vodného roztoku Na_2SO_4 .

Tabuľka 1

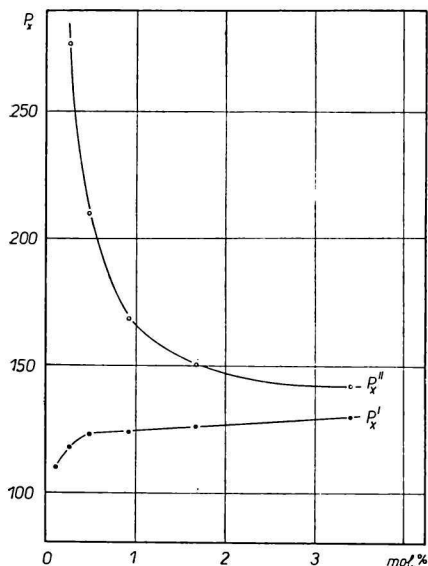
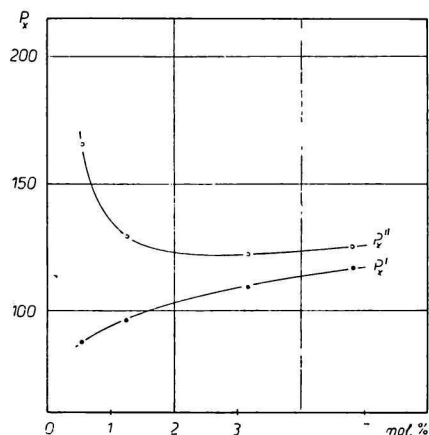
NaCl	váh. %	1,825	3,806	7,627	13,459	24,818
	P_x^I	66,0	61,4	70,9	73,9	79,0
	P_x^{II}	139,4	98,4	87,4	82,7	83,2
NaBr	váh. %	1,387	2,710	4,594	10,475	21,882
	P_x^I	74,1	81,2	84,8	86,9	90,9
	P_x^{II}	244,7	167,3	134,6	107,4	99,5
NaJ	váh. %	1,458	3,342	6,590	13,345	24,954
	P_x^I	110,4	112,4	115,6	116,4	119,0
	P_x^{II}	346,5	213,4	165,2	139,1	129,5
NaNO ₃	váh. %	0,463	2,206	6,701	16,090	38,355
	P_x^I	71,1	91,6	96,6	103,2	110,8
	P_x^{II}	497,4	179,5	124,2	113,5	114,0
Na ₂ SO ₄	váh. %	1,647	3,131	4,952	9,247	
	P_x^I	70,3	76,9	79,7	87,6	
	P_x^{II}	268,1	179,5	143,2	120,1	
Na ₂ CO ₃	váh. %	1,308	3,823	7,365	9,584	11,700
	P_x^I	8,9	20,9	34,5	36,7	44,5
	P_x^{II}	195,7	83,4	66,0	60,5	63,1

Tabuľka 2

KCl	váh. %	0,512	0,886	1,779	2,854	6,263	13,962
	P_x^I	73,3	89,5	94,3	97,6	98,3	102,1
	P_x^{II}	410,6	283,9	190,2	156,8	122,6	112,8
KBr	váh. %	0,965	1,510	2,623	5,039	10,022	21,546
	P_x^I	100,5	109,2	112,0	114,6	116,5	120,2
	P_x^{II}	384,9	290,2	215,0	166,9	141,4	130,3
KJ	váh. %	2,065	3,054	5,305	8,953	13,727	25,50
	P_x^I	140,6	139,7	140,5	142,0	144,6	147,0
	P_x^{II}	324,1	262,4	209,5	181,3	169,0	158,3
KNO ₃	váh. %	0,654	1,457	2,621	4,957	8,685	16,459
	P_x^I	110,1	118,0	122,8	123,6	126,0	130,0
	P_x^{II}	467,6	277,0	210,3	168,9	150,8	141,9
K ₂ SO ₄	váh. %	1,350	2,052	3,611	3,692	7,316	
	P_x^I	120,3	131,4	128,6	125,9	143,7	
	P_x^{II}	417,6	325,3	237,2	231,8	195,1	
K ₂ CO ₃	váh. %	5,238	11,062	16,211	20,797	28,611	
	P_x^I	82,5	92,8	102,8	111,5	125,9	
	P_x^{II}	138,4	118,5	119,5	123,9	133,9	

Tabuľka 3

NH ₄ Cl	váh. %	0,638	1,528	2,808	5,558	10,615
	P_x^I	116,4	120,6	120,5	123,4	124,1
	P_x^{II}	310,6	201,0	162,9	144,6	134,5
NH ₄ NO ₃	váh. %	2,039	6,018	13,322	24,069	32,078
	P_x^I	147,1	150,2	152,1	154,4	155,6
	P_x^{II}	236,8	179,3	164,2	160,3	159,6
(NH ₄) ₂ SO ₄	váh. %	1,175	2,950	7,119	13,687	22,125
	P_x^I	179,7	184,1	187,1	197,9	210,2
	P_x^{II}	439,2	285,4	227,3	217,3	221,1
CaCl ₂	váh. %	3,222	7,209	16,652	23,709	
	P_x^I	87,4	96,3	109,5	117,0	
	P_x^{II}	165,6	129,3	122,3	125,4	
MgCl ₂	váh. %	1,869	4,545	10,256	13,222	16,665
	P_x^I	78,0	87,4	95,0	98,9	102,9
	P_x^{II}	195,0	134,4	114,4	113,5	114,1
BaCl ₂	váh. %	2,040	4,000	5,881	12,724	23,804
	P_x^I	105,7	103,1	107,9	116,4	149,0
	P_x^{II}	339,3	220,0	186,0	149,3	163,5

Obr. 3. Hodnoty parachoru P_x v závislosti od koncentrácie vodného roztoku KNO₃.Obr. 4. Hodnoty parachoru P_x v závislosti od koncentrácie vodného roztoku CaCl₂.

Na základe uvedeného experimentálneho materiálu možno konštatovať:

a) Hodnoty P_x závisia od koncentrácie roztoku; závislosť P_x od koncentrácie nie je lineárna a nedovoľuje extrapoláciu na nulovú koncentráciu rozpúšťadla.

b) Hodnota parachoru rozpúšťadla podstatne ovplyvňuje hodnotu vypočítaného parachoru rozpustenej látky, ako aj charakter priebehu závislosti P_x od koncentrácie roztoku. Vzhľadom na závislosť parachoru vody od teploty sú aj hodnoty P_x anorganických solí stanovené z vodných roztokov závislé od teploty.

Diskusia

Pri aplikácii Hammickovej a Andrewovej rovnice veľmi dôležitou je číselná hodnota parachoru vody použitá pre výpočet P_x vo vzťahu (1). Jedným z dôvodov neporovnateľnosti výsledkov rozličných autorov, ktorí rovnicu (1) aplikovali na vodné roztoky anorganických solí, je rozdiel v použitých hodnotách parachoru vody. Pritom treba vziať do úvahy, že už pri stanovení povrchového napätia roztokov poskytujú rozličné experimentálne metódy pomerne odlišné výsledky [10]. Je preto plne zdôvodnenou požiadavka, aby aj hodnota parachoru vody vo vzťahu (1) zodpovedala použitej experimentálnej metóde stanovenia P_m , resp. povrchového napätia roztoku. Použitie Sugdenovej hodnoty $P_{\text{H}_2\text{O}} = 52,3$, ktorá je priemernou hodnotou pre teplotný interval 0—100 °C a ktorá zodpovedá jedinej z viacerých možných metód stanovenia γ , nemá všeobecnú oprávnenosť a musí viesť k nezrovnalostiam pri použití rozličných experimentálnych metód stanovenia povrchového napätia roztoku.

Pri voľbe hodnoty $P_{\text{H}_2\text{O}}$ treba rešpektovať teplotu meraných roztokov, keďže parachor vody nie je od teploty nezávislý (napríklad pri metóde kapilárnej elevácie $P_{\text{H}_2\text{O}}^{15^\circ} = 52,80$; $P_{\text{H}_2\text{O}}^{30^\circ} = 52,56$). Aj z tohto dôvodu nie je oprávnené použitie konštantnej hodnoty parachoru vody pri rôznych teplotách skúmaných roztokov. Ako je zrejmé z tab. 1—3 a obr. 1—4, rozdielne hodnoty $P_{\text{H}_2\text{O}}$ v rovnici (1) nielen podstatne ovplyvňujú číselné hodnoty P_x , ale sú aj smerodajné pre charakter priebehu závislosti P_x od koncentrácie roztoku. Pri hodnotách P_x^I ($P_{\text{H}_2\text{O}} = 52,72$) pozorujeme vzrast a v prípade P_x^{II} ($P_{\text{H}_2\text{O}} = 52,30$) pokles hodnôt parachoru rozpustenej látky s koncentráciou roztoku.

Vplyv hodnoty $P_{\text{H}_2\text{O}}$ na charakter zmeny P_x pri zmene zloženia systému je zrejmy z podrobnejšieho rozboru rovnice (1):

$$P_x = (P_m - P_{\text{H}_2\text{O}} + xP_{\text{H}_2\text{O}})x^{-1}$$

$$\frac{dP_x}{dx} = \left(\frac{dP_m}{dx} x + P_{\text{H}_2\text{O}} - P_m \right) x^{-2}$$

Keďže $x > 0$ a pri vodných roztokoch anorganických solí aj $\frac{dP_m}{dx} > 0$, potom $\frac{dP_x}{dx} \gtrless 0$, keď aj $\frac{dP_m}{dx} x + P_{\text{H}_2\text{O}} - P_m \gtrless 0$, to znamená, že v danom

prípade zmena P_x s koncentráciou rozpustenej soli je kladná alebo záporná (alebo nulová) podľa veľkosti hodnoty $P_{\text{H}_2\text{O}}$ dosadenej do vzťahu (1).

Treba zdôrazniť, že sa pri uvedenom rozbere neuvažovala eventualita $\frac{dP_{\text{H}_2\text{O}}}{dx} \neq 0$, pretože roztoková Hammickova a Andrewova metóda predpokladá nezávislosť hodnoty parachoru rozpúšťadla od zloženia systému. Pri použití vody ako rozpúšťadla je však predpoklad konštantnosti hodnoty $P_{\text{H}_2\text{O}}$ sporný, najmä ak uvažíme vplyv zloženia roztoku na hydratáciu a tým aj na polymerizačný stupeň vody.

Vplyv teploty roztoku, resp. hodnoty $P'_{\text{H}_2\text{O}}$ pri výpočte P_x je znázornený v tab. 4, kde sa porovnávajú hodnoty P_x^{I} a P_x^{II} vodných roztokov NaCl a KNO_3

Tabuľka 4

7,627 váh. % NaCl			8,685 váh. % KNO_3		
t °C	P_x^{I}	P_x^{II}	t °C	P_x^{I}	P_x^{II}
20	70,9	87,4	20	126,0	150,8
25	72,1	85,1	25	128,3	147,8
30	72,9	83,1	30	128,6	143,9

pri 20 °C, 25 °C a 30 °C. Pri výpočte P_x^{I} sa použili hodnoty $P_{\text{H}_2\text{O}}^{20} = 52,72$; $P_{\text{H}_2\text{O}}^{25} = 52,63$ a $P_{\text{H}_2\text{O}}^{30} = 52,56$. Pri výpočte P_x^{II} sa použila hodnota $P_{\text{H}_2\text{O}} = 52,30$ rovnaká pre všetky tri teploty.

Pre diskutovanú použiteľnosť Hammickovej a Andrewovej rovnice ostáva bez významu teoreticky nedostatočne zdôvodnená modifikácia tejto rovnice J. V. Lakhani a R. P. Darogom [3] v tvare

$$P_m = P(1 - x) + \frac{xP_x}{2} \quad (4)$$

Menovaní autori pracovali pri 30 °C metódou kapilárnej elevácie a pri výpočte P_x použili hodnotu $P_{\text{H}_2\text{O}} = 54$. Tvrdenie, že vypočítané hodnoty P_x pri koncentráciách roztokov prevyšujúcich 0,009 gmól/100 g nezávisia od koncentrácie, je v rozpore s experimentálnym materiálom uvedených prác. Prekvapuje záporná hodnota parachoru KClO_4 vypočítaná na základe experimentálnych údajov autorov (pri použití $P_{\text{H}_2\text{O}} = 54$). Ak uvažíme pracovnú teplotu 30 °C, musíme na základe hodnoty $P_{\text{H}_2\text{O}}^{30} = 54$ predpokladať povrchové napätie vody $\gamma^{30} = 79$ dyn/cm, t. j. hodnotu príliš vysokú v porovnaní s experimentálne stanoveným povrchovým napätím vody metódou kapilárnej elevácie pri 30 °C (71,2 dyn/cm). Uvedené práce treba hodnotiť ako nespolehlivé a ich závery ako nevierohodné.

O rovnici D. L. Hammicka a L. W. Andrewa v tvare

$$\frac{M\gamma^{1/4}}{d} = \frac{M_1\gamma_1^{1/4}}{d_1} x_1 + \frac{M_2\gamma_2^{1/4}}{d_2} x_2$$

možno vo všeobecnosti povedať, že je to určitá forma definície parachoru zmesi (priemerného parachoru), ktorá súčasne predstavuje postulát pre vzťah medzi povrchovým napätím roztoku γ , povrchovým napätím rozpustenej látky γ_1 a rozpúšťadla γ_2 . Tento postulát má tvar

$$\gamma^{1/4} = \frac{\gamma_1^{1/4}x_1M_1d_2 + \gamma_2^{1/4}x_2M_2d_1}{x_1M_1d_2 + x_2M_2d_1} = \gamma_1^{1/4}v_1 + \gamma_2^{1/4}v_2, \quad (5)$$

kde v_1 a v_2 sú objemové podiely rozpustenej látky a rozpúšťadla. Teoretické zdôvodnenie tohto postulátu pre vodné roztoky anorganických solí by predpokladalo odvodenie vzťahu medzi γ , γ_1 a γ_2 , ako aj znalosť hodnôt povrchového napätia soli v tuhej fáze.

Hammick—Andrewova rovnica je empirická a má obmedzenú platnosť; je použiteľná len v určitých prípadoch zmesí organických kvapalín. Pre vzťah medzi γ , γ_1 a γ_2 pri zmesiach organických kvapalín je známy rad rovníc, takisto empirických, ktoré sú v evidentnom rozpore s rovnicou D. L. Hammicka a L. W. Andrewa a ktoré vyhovujú tiež len v určitých prípadoch [11—14].

Je potrebné zdôrazniť skutočnosť, na ktorú sa nebral zreteľ ani v jednej z prác aplikujúcich rovnicu (I) na vodné roztoky anorganických solí: už autori rovnice (I) konštatujú anomálie pri použití vody ako rozpúšťadla pre organické látky; tým väčšie anomálie možno očakávať pri vodných roztokoch anorganických solí ako typicky iónových zlúčenín. V tomto prípade sú pomery okrem iného komplikované elektrolytickou disociáciou solí, hydrataciou jednotlivých iónov, závislosťou hydratacie od koncentrácie roztoku, vplyvom polymerizačného stupňa vody a jeho závislosťou od koncentrácie roztoku.

Hammickov a Andrewov predpoklad, že príčinou experimentálne zistených odchýlok od vzťahu (I) je adsorpcia v povrchu, zvyrazní sa najmä v prípade vodných roztokov elektrolytov, kde v dôsledku negatívnej adsorpcie v povrchu možno predpokladať, že vlastný povrch systému je tvorený čistou vodou [15—18]. V tejto súvislosti je pozoruhodným zistenie G. Jonesa a W. A. Raya [19], že povrchové napätie veľmi zriedených vodných roztokov niektorých anorganických solí (10^{-4} M) so stúpajúcou koncentráciou klesá, takže v tomto prípade nastáva pozitívna adsorpcia a tieto soli (LiF, CsNO₃, KClO₃, BaCl₂ a i.) treba považovať v príslušnej koncentračnej oblasti za povrchovo aktívne.

Hodnoty P_x vypočítané pre vodné roztoky anorganických solí pomocou vzťahu (I) závisia od koncentrácie a označenie priemernej hodnoty P_x z koncentračnej oblasti, v ktorej táto závislosť má lineárny charakter (resp. v ktorej závislosť P_x od koncentrácie je minimálna), ako parachor rozpustenej látky

má charakter neodôvodnenej ľubovôle; neštandardnosť a nesúmeriteľnosť experimentálnych podmienok odporuje koncepcii Sugdenovho parachoru (viazanej na jednozložkovosť sústavy), ktorým sa porovnávajú hodnoty molárnych objemov látok za štandardného povrchového napätia, t. j. v určitom slova zmysle v korešpondujúcich stavoch.

Záverom rozboru Hammickovej a Andrewovej rovnice a diskusie jej použiteľnosti pre vodné roztoky anorganických solí možno konštatovať, že aplikácia tohto vzťahu v danom prípade nie je oprávnená a v tomto zmysle treba zamietnuť výsledky a závery príslušných prác.

Súhrn

Roztokovou metódou D. L. Hammicka a L. W. Andrewa sa stanovili hodnoty parachoru P_x 18 anorganických solí vo vodných roztokoch pri rôznych koncentráciách a zistilo sa, že získané hodnoty P_x závisia od koncentrácie roztoku. Táto závislosť nie je lineárna a nedovoľuje extrapoláciu hodnôt parachoru na nulovú koncentráciu rozpúšťadla.

Pri výpočte použitá hodnota parachoru rozpúšťadla podstatne ovplyvňuje číselnú hodnotu P_x , ako aj charakter priebehu závislosti P_x od zloženia roztoku. Vzhľadom na závislosť parachoru vody od teploty sú aj hodnoty parachoru solí stanovené z vodných roztokov závislé od teploty. Na základe rozboru Hammick—Andrewovej rovnice sa konštatuje, že táto rovnica predstavuje teoreticky nezdôvodnený postulát pre vzťah medzi povrchovým napätím roztoku, rozpúšťadla a rozpustenej látky a že aplikácia Hammick—Andrewovej rovnice na vodné roztoky anorganických solí nie je prípustná.

ПАРАХОР В РАСТВОРАХ ЭЛЕКТРОЛИТОВ ИЗУЧЕНИЕ ПРИМЕНИМОСТИ УРАВНЕНИЯ ХАММИКА—ЭНДРЮ ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПАРАХОРА НЕОРГАНИЧЕСКИХ СОЛЕЙ В ВОДНЫХ РАСТВОРАХ

МИРОСЛАВ ЛИШКА

ЧСАН, Институт неорганической химии Словацкой академии наук в Братиславе

Методом Хаммика—Эндрю определялись величины паратора P_x 18 неорганических солей в водных растворах при различных концентрациях раствора. Эта зависимость не линейна и не позволяет экстраполицию значений паратора до концентрации растворителя равной нулю.

Значения паратора растворителя применяемые при расчетах оказывают существенное влияние на численное значение P_x а также на характер хода зависимости P_x от состава раствора. Ввиду зависимости паратора воды от температуры, паратор солей определенный в водных растворах также оказывается зависящим от темпера-

туры. На основании анализа уравнения Хаммика—Эндрю констатируется, что это уравнение представляет собой теоретически необоснованный постулат для соотношения между поверхностным натяжением раствора, растворителя и растворенного вещества. Поэтому уравнение Хаммика—Эндрю для водных растворов неорганических солей неприменимо.

Поступило в редакцию 16. 7 1962 г.

PARACHOR IN LÖSUNGEN VON ELEKTROLYTEN
STUDIUM DER ANWENDBARKEIT
DER HAMMICK—ANDREWSCHEN GLEICHUNG
FÜR DIE BESTIMMUNG DES PARACHORS
VON ANORGANISCHEN SALZEN IN WÄSSRIGEN LÖSUNGEN

MIROSLAV LIŠKA

ČSAV, Institut für anorganische Chemie an der Slowakischen Akademie
der Wissenschaften in Bratislava

Mit Hilfe der Lösungsmethode von D. L. Hammick und L. W. Andrew wurden die Werte des Parachors P_x von 18 anorganischen Salzen in wässrigen Lösungen bei verschiedenen Konzentrationen bestimmt und dabei festgestellt, dass die erhaltenen Werte des P_x von der Konzentration der Lösung abhängig sind. Diese Abhängigkeit ist keine lineare und gestattet nicht die Extrapolation der Werte des Parachors auf die Null-Konzentration des Lösungsmittels.

Bei der Berechnung beeinflusst der verwendete Wert des Parachors des Lösungsmittels wesentlich den numerischen Wert des P_x , ebenso auch den Charakter des Verlaufs der Abhängigkeit des P_x von der Zusammensetzung der Lösung. Im Hinblick auf die Abhängigkeit des Parachors des Wassers von der Temperatur sind auch die aus wässrigen Lösungen ermittelten Werte des Parachors der Salze von der Temperatur abhängig. Auf der Grundlage einer Analyse der Hammick—Andrewschen Gleichung wird konstatiert, dass diese Gleichung ein theoretisch unbegründetes Postulat für die Beziehung zwischen der Oberflächenspannung der Lösung, des Lösungsmittels und des gelösten Stoffes darstellt, und dass die Applikation der Hammick—Andrewschen Gleichung auf wässrige Lösungen anorganischer Salze nicht zulässig ist.

In die Redaktion eingelangt den 16. 7. 1962

LITERATÚRA

1. Hammick D. L., Andrew L. W., J. Chem. Soc. 1929, 754. — 2. Ray S. K., J. Indian Chem. Soc. 15, 43 (1938). — 3. Lakhani J. V., Daroga R. P., J. Indian Chem. Soc. 15, 37, 519, 604 (1938). — 4. Bhagwat W. V., Toshniwal P. M., J. Indian Chem. Soc. 19, 149, 192, 225 (1942). — 5. Bhagwat M. V., Moghe V. A., Toshniwal P. M., J. Indian Chem. Soc. 21, 53, 61 (1944). — 6. Bhagwat M. V., Ramaih S., Shukla S. O., Kaveeshwar S. N., J. Indian Chem. Soc. 26, 39 (1949). — 7. Bhagwat M. V., Shukla R. P., Gupta M. M., J. Indian Chem. Soc. 29, 701 (1952). — 8. Liška M., Kandidátska dizertačná práca, Ústav anorganickej chémie SAV, Bratislava 1962. — 9. Sugden S., *The Parachor and Valency*, London 1930, 169. — 10. Freundlich H., *Kapillarchemie*, Leipzig 1930, 30.

11. Stakhorskij K. M., *Z. Elektrochem.* *34*, 111 (1928); *35*, 185 (1929). — 12. Partington J. R., *An Advanced Treatise on Physical Chemistry*, London—New York—Toronto 1955, 200. — 13. Whatmough W. H., *Z. phys. Chem.* *39*, 129 (1902). — 14. Puchalik M., *Acta Phys. Pol.* *14*, 379 (1955). — 15. Goard J., *J. Chem. Soc.* *1925*, 2451. — 16. Harkins W. D., Mc Laughlin H. M., *J. Am. Chem. Soc.* *47*, 2083 (1925). — 17. Langmuir I., *J. Am. Chem. Soc.* *39*, 1848 (1919). — 18. Harkins W. D., Gilbert E. C., *J. Am. Chem. Soc.* *48*, 604 (1926). — 19. Jones G., Ray W. A., *J. Am. Chem. Soc.* *63*, 288 (1941).

Do redakcie došlo 16. 7. 1962

Adresa autora:

RNDr. inž. Miroslav Liška, C. Sc., Bratislava, Kollárovo nám. 2, Chemický pavilón SVŠT.